

STĚHOVÁNÍ NA OSTRAVSKO A DOJÍŽDĚNÍ DO ZAMĚSTNÁNÍ V LETECH 1957 A 1958

Věnováno k 65. narozeninám prof. dr. Jaromíra Korčáka

„První výrobní silou všeho lidstva je dělník, pracující“ (V. I. Lenin, Spisy 29, p. 358). V kapitalistické i v socialistické společnosti jsou pracující nejdůležitější součástí výrobních sil a hospodářské příčiny vystupují jako hlavní činitel, ovlivňující obyvatelstvo a způsobující jeho pohyb, jak přirozený, tak hlavně stěhováním. Typickým příkladem v tomto ohledu je právě Ostravsko.

Po roce 1945 stává se Ostravsko základnou socialistické industrializace státu, zvláště jeho východní poloviny, a především rozvoj uhelné těžby a hutnictví předpokladem pro vybudování materiálních základů socialismu v Československu. Tato nová úloha, která přišla po hospodářské stagnaci v předcházejících několika desetiletích, se musela projevit také ve velkém růstu počtu pracujících, zejména v těchto základních odvětvích. Tím spíše, že bylo nutno překonat ještě úbytek pracujících, vzniklý v důsledku událostí, které přinesl konec války, i když německá menšina na Ostravsku byla malá. Přesto však jen počet obyvatel města Ostravy byl v roce 1946 přibližně na úrovni roku 1910.

V prvních poválečných letech velkou část nových pracovníků na Ostravsku tvořili dočasně přistěhovalí (brigádníci). Bylo to opatření nutné, ale nedostatečné; brzy potom bylo přistoupeno k organizovanému náboru pracovních sil a k rozsáhlé bytové výstavbě jako předpokladu k jeho úspěšnému splnění. Obyvatelstva na Ostravsku přibývá také přirozeným přírůstkem. Avšak potřeba v pracovních silách je od roku 1945 prakticky až dodnes uspokojována pouze přistěhovalectvím, protože ročníky mládeže teprve v příštích letech dorostou do

Přírůstek obyvatelstva na Ostravsku v letech 1950—55

Okresy	Přibýlo obyvatel			
	přirozenou měnou		stěhováním	
	celkem	ročně na 1000 obyv. *)	celkem	ročně na 1000 obyv. *)
Ostravský **)	22 954	13,6	48 334	30,8
Karvínský	10 576	14,5	4 727	6,4
Českotěšínský	9 224	17,6	4 779	9,1
Frýdecko-Místecký	4 600	10,6	1 493	3,4
Úhrnem	47 354	14,5	59 333	18,2

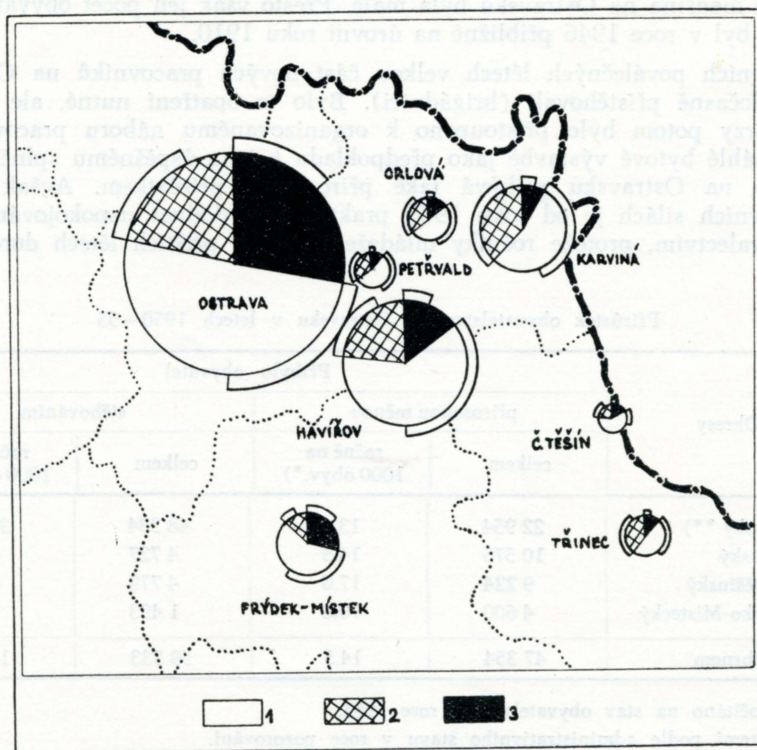
*) Počítáno na stav obyvatelstva v roce 1952.

**) Území podle administrativního stavu v roce pozorování.

věku, kdy se stanou zdrojem pracovní síly. Stěhování, jehož rozsah staví Ostravský kraj na přední místo mezi ostatními kraji, bude i pro nejbližší budoucnost zjevem nutným.

Dosud však máme o těchto migračních pohybech obyvatelstva na Ostravsku velmi málo studií. Jedna práce, a to jen v rámci krajů, sleduje migrační přírůstek vedle přírůstku přirozeného (T. Frejka, Demografie 1960, č. 1), druhá sice dává stručný přehled o stěhování do Ostravského kraje, ale zase jen podle krajů a úhrnem za období sedmi let (Demografie 1959, č. 1). Jednotkou menší než kraj se zabývá demografická studie o Havířově (V. Srb, Demografický sborník 1959), ale o stěhování je zde pojednáno jen ve spojitosti s tímto novým městem. Za zmínku snad stojí ještě starší práce J. Mrkose „Pohyb obyvatelstva za zaměstnáním do hlavních středisek práce v zemi Moravskoslezské“ (1948), která sice demonstruje dojíždění do zaměstnání na Ostravsko, avšak pouze v grafickém znázornění, bez číselných údajů.

Naše studie bude sledovat jednak trvalé přistěhovalce na Ostravsko a do jeho měst s více než 10 000 obyvatel v letech 1957 a 1958 a jednak periodické migrace denní nebo týdenní do těchto měst v přibližně stejném období. Oblast přistěhovalců byla vybrána tak, aby zahrnovala jádro těžkého průmyslu kraje, tj. kromě ostravsko-karvinského uhelného revíru také střediska hutnictví. Vztahuje se proto kromě okresů Ostrava-město, Ostrava-okolí a Karviná také na okresy Český Těšín a Frýdek-Místek.

Stěhování do měst s více než 10 000 obyvatel v období 1957–1958. Podíl jednotlivých oblastí; 1 — České země; 2 — Slovensko; 3 — vlastní kraj (kromě okresů Ostrava-město, Ostrava-okolí, Karviná, Český Těšín a Frýdek-Místek). Vnější výšečí je znázorněn podíl dělníků a příslušníků jejich rodin.

I.

Základem pro rozbor trvalého přistěhovalectví na Ostravsko byl materiál z registrace vnitřního stěhování za léta 1957 a 1958. Avšak celkové uspořádání tohoto původního a úplného materiálu dovoluje sledovat pouze přistěhovalectví, nikoliv vystěhovalectví, takže o výši migračního přírůstku je možno soudit jen velmi přibližně.

Dostupný byl materiál pouze za dvě léta a toto období je jistě nedostačující k tomu, aby bylo možno vyvodit správné závěry o stěhování obyvatelstva na Ostravsko. Přesto však je pravděpodobné, že výsledky, které byly získány, jsou typické pro období delší, než je tento dvouletý úsek. Materiál byl zpracován podle tří hledisek: a) východiska migrací podle okresů, b) cíle migrací pro území Ostavsko jako celku i pokud jde o města s více než 10 000 obyvatel, c) průmyslovost migrace; všude byly výsledky za obě léta podivuhodně shodné.

Za období 1957—1958 se přistěhovalo do čtyř jmenovaných okresů Ostravského kraje celkem 25 795 obyvatel, v roce 1957 12 994, v roce 1958 12 801.

Stěhování na Ostravsko v letech 1957 a 1958

Kraje dosavadního bydliště	Počet přistěhovalých do okresu								Roční průměr	
	Ostrava-m Ostrava-ok		Karviná		Čes. Těšín		Frýdek-Místek		abs.	na 1000 obyv.
	1957	1958	1957	1958	1957	1958	1957	1958		
Praha	442	466	112	105	37	35	36	48	641	0,3
Čes. Budějovice	169	162	43	62	13	11	17	19	248	0,5
Plzeň	149	121	27	26	18	14	14	7	188	0,3
Karl. Vary	245	251	88	88	22	13	16	17	370	1,1
Ústí n. L.	209	276	70	57	6	21	14	75	364	0,5
Liberec	170	139	19	32	9	2	15	13	200	0,4
Hradec Králové	222	227	37	57	8	12	10	19	296	0,5
Pardubice	151	129	63	30	7	8	5	18	206	0,4
Jihlava	199	164	45	38	8	5	19	5	242	0,5
Brno	974	889	192	164	59	44	49	75	1223	1,2
Olomouc	1345	1213	280	169	47	63	93	88	1649	2,5
Gottwaldov	839	957	132	95	44	50	78	138	1167	1,8
Ostrava *)	2674	2365	243	213	427	115	119	313	3235	3,4
Bratislava	476	569	166	166	31	28	31	17	742	0,7
Nitra	250	266	59	77	13	25	19	11	360	0,4
Ban. Bystrica	133	124	65	73	13	5	2	3	209	0,4
Žilina	416	534	143	196	66	86	95	52	794	1,3
Košice	253	333	122	90	9	11	4	10	416	0,7
Prešov	229	290	51	56	11	31	8	25	351	0,8
Celkem	9545	9475	1957	1794	848	579	644	953	12 898	0,96
Z toho české kraje	7788	7359	1351	1136	705	393	485	835	10 026	1,53
Slovensko	1757	2116	606	658	143	186	159	118	2872	0,75

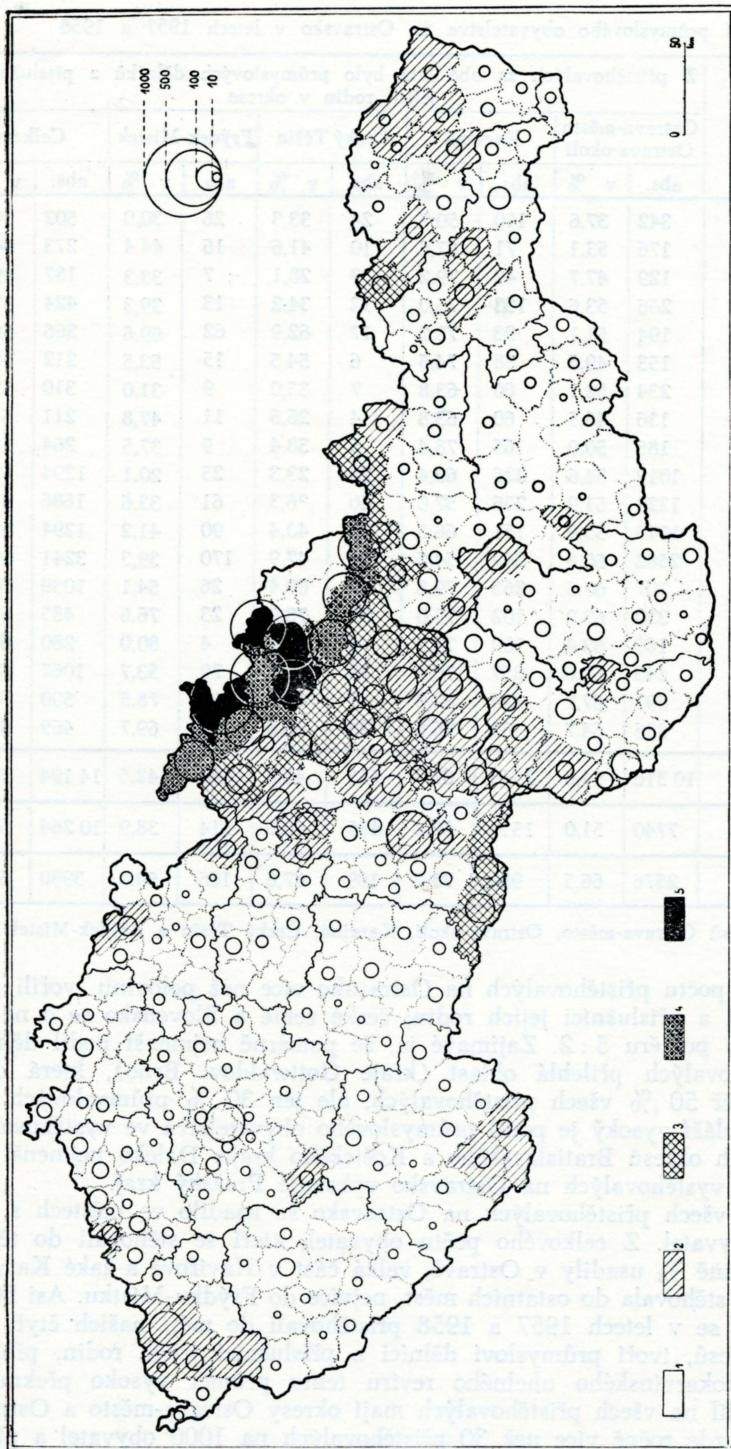
*) Kromě okresů Ostrava-město, Ostrava-okolí, Karviná, Č. Těšín a Frýdek-Místek.

Je to téměř 75 % z celkového počtu přistěhovalých v tomto období do celého Ostravského kraje. I když se opět část obyvatelstva vystěhovává, přece jen migrační přírůstek je značný (asi 5500 obyvatel), největší ze všech krajů v republice. Srovnáváme-li s obdobím kapitalismu, dojdeme k výsledkům právě opačným. V letech 1921—1930 měla nejvíce průmyslová oblast Ostravska, tj. tehdejší okresy Moravská Ostrava, Slezská Ostrava, Bohumín a Fryštát ve-směš migrační úbytek. Pouze okres Moravská Ostrava měl v tomto období celkový migrační přírůstek 7807 obyvatel; ostatní tři dohromady vykazovaly úbytek 16 444 obyvatel, takže celkový migrační úbytek zde činil 8637 obyvatel. (Sčítání lidu v Republice Československé ze dne 1. prosince 1930. Československá statistika. Praha 1934, 98: 19—22.)

Přibližně na polovině přistěhovalých na Ostravsko v roce 1957 a 1958 se podílely české kraje (hlavně moravské), o zbývající část se dělilo Slovensko a ostatní okresy Ostravského kraje; přitom podíl Ostravského kraje nepatrně převyšoval, více v roce 1957. Účast jednotlivých okresů ve vystěhovalectví na Ostravsko je vyjádřena v kartogramu, kde je znázorněn jednak podíl vystěhovalých z celkového počtu obyvatel okresu, jednak jejich absolutní počet. Původně byly sestaveny dva kartogramy, pro každý rok zvlášť. Protože však byly téměř stejné, a to nejen v počtu vystěhovalých, nýbrž také v podílu, který v tomto počtu tvoří příslušní k průmyslovému odvětví, bylo možno podat celkový obraz o stěhování na jediném kartogramu, znázorňujícím průměr z obou sledovaných let. Nebude jistě velikou chybou, budeme-li předpokládat, že také stěhování v letech 1956 a 1959 se tomuto obrazu velmi blíží. Tím spíše, že velkou shodu mezi oběma roky pozorujeme také ve statistickém rozložení emigračních okresů podle mobility, tj. podle poměrného počtu vystěhovalých na 10 000 obyvatel:

	do 5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	více než 100
1957	127	82	38	10	2	5	5
1958	124	81	37	16	2	5	4

Překvapující je, že obyvatelstvo se na Ostravsko stěhovalo skutečně ze všech okresů republiky. Obvykle jen několik okresů, hlavně v jižních a jihovýchodních Čechách, má počet vystěhovalých menší, než 0,1 % z celkového počtu obyvatel okresu. V průměru za dva roky se však rozdíl obvykle vyrovnávají. Jedinou výjimku, jistě náhodnou, tvoří okres Holic v Pardubickém kraji, který v letech 1957 a 1958 neměl na Ostravsko prakticky žádné vystěhovalectví. O tom, jak se na stěhování na Ostravsko podílejí jednotlivé oblasti, hovoří dostatečně jasně kartogram. U moravských krajů, zvláště pak u Ostravského, hlavním činitelem, ovlivňujícím vysoké procento vystěhovalých, je blízkost ostravské průmyslové oblasti. Také se tím projevuje velká lidnatost moravských zemědělských okresů. Ve vzdálenějších českých oblastech, jako Karlovarsko, Mostecko, Příbramsko a Trutnovsko působí zřejmě na intenzivnější stěhování příslušnost části obyvatelstva k hornictví; svědčí o tom také zvýšený podíl dělníků a příslušníků jejich rodin v celkovém počtu vystěhovalých. Totéž je možno říci i o hornických oblastech středního Slovenska. Zvýšené vystěhovalectví z okresů východního Slovenska je patrně důsledek nedostatku pracovních příležitostí, který se zde ještě projevoval. Zajímavé by bylo zkoumat příčiny vysokého procenta vystěhovalých z pohraničních jihočeských okresů Český Krumlov a Kaplice.

Stěhování obyvatelstva na Ostravsko v období 1957—1958. Průměrný podíl vystěhovalých z celkového počtu obyvatelstva okresu: 1 — 0,1—0,9 ‰; 2 — 1,0—1,9 ‰; 3 — 2,0—4,9 ‰; 4 — 5,0—9,9 ‰; 5 — nad 10 ‰. Kruhy znázorňují počet vystěhovalých.

Stěhování průmyslového obyvatelstva na Ostravsko v letech 1957 a 1958

Kraje dosavadního bydliště	Z přistěhovaných za obě léta bylo průmyslových dělníků a příslušníků jejich rodin v okrese									
	Ostrava-město Ostrava-okolí		Karviná		Český Těšín		Frýdek-Místek		Celkem	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
Praha	342	37,6	110	50,7	24	33,3	26	30,9	502	39,1
Čes. Budějovice	176	53,1	71	67,6	10	41,6	16	44,4	273	54,6
Plzeň	129	47,7	42	79,2	9	28,1	7	33,3	187	49,7
Karl. Vary	266	53,6	133	75,0	12	34,2	13	39,3	424	57,3
Ústí n. L.	194	51,1	93	73,2	17	62,9	62	69,6	366	50,2
Liberec	153	49,5	38	74,5	6	54,5	15	53,5	212	53,1
Hradec Králové	234	52,1	60	63,8	7	35,0	9	31,0	310	52,3
Pardubice	136	48,5	60	63,8	4	26,6	11	47,8	211	51,3
Jihlava	185	50,9	65	78,4	5	38,4	9	37,5	264	54,6
Brno	1019	54,6	226	63,4	24	23,3	25	20,1	1294	52,8
Olomouc	1329	51,9	256	57,0	40	36,3	61	33,6	1686	51,1
Gottwaldov	1015	55,9	151	66,5	38	40,4	90	41,2	1294	55,4
Ostrava *)	2562	50,8	249	54,6	260	47,9	170	39,3	3241	50,1
Bratislava	707	67,6	265	79,8	41	69,4	26	54,1	1039	70,0
Nitra	330	63,9	102	75,0	30	78,9	23	76,6	485	67,3
Ban. Bystrica	163	63,4	109	78,9	4	22,2	4	80,0	280	66,9
Žilina	643	67,6	257	75,8	88	57,8	79	53,7	1067	67,1
Košice	397	67,7	174	82,0	8	40,0	11	78,5	590	70,8
Prešov	336	64,7	82	76,6	28	66,6	23	69,7	469	66,8
Celkem	10 316	54,2	2543	67,7	655	45,8	680	42,5	14 194	55,0
Z toho české kraje	7740	51,0	1554	62,4	456	40,6	514	38,9	10 264	51,1
Slovensko	2576	66,5	989	78,2	199	67,6	166	59,8	3930	68,4

*) Kromě okresů Ostrava-město, Ostrava-okolí, Karviná, Český Těšín a Frýdek-Místek.

Z celkového počtu přistěhovaných na Ostravsko více než polovinu tvořili průmysloví dělníci a příslušníci jejich rodin; české země a Slovensko se o ně dělily přibližně v poměru 5 : 2. Zajímavé je, že poměrně nejmenší podíl dělníků má ve vystěhovaných přilehlá oblast (kraje Gottwaldov, Brno), která dává Ostravsku téměř 50 % všech přistěhovaných, ale jen 30 % průmyslových přistěhovaných. Zvláště vysoký je podíl průmyslového obyvatelstva ve vystěhovaných ze zemědělských okresů Bratislavského a Košického kraje. Daleko nejmenší podíl dělníků ve vystěhovaných na Ostravsko vykazuje Pražský kraj.

Přes 80 % všech přistěhovaných na Ostravsko se usadilo ve městech s více než 10 000 obyvatel. Z celkového počtu obyvatel, kteří se stěhovali do těchto měst, se přibližně $\frac{2}{3}$ usadily v Ostravě, velká část v Havířově a také Karvině. Jen asi $\frac{1}{10}$ se stěhovala do ostatních měst, nejvíce do Frýdku-Místku. Asi 56 % obyvatel, kteří se v letech 1957 a 1958 přistěhovali do měst našich čtyř průmyslových okresů, tvoří průmysloví dělníci a příslušníci jejich rodin, přičemž města ostravskokarvinského uhelného revíru tento průměr vysoko překračují.

Největší podíl na všech přistěhovaných mají okresy Ostrava-město a Ostrava-okolí; připadá zde ročně více než 30 přistěhovaných na 1000 obyvatel a připo-

Stěhování do měst s více než 10 000 obyv. v letech 1957 a 1958

Město	Počet přistěhovalých v roce 1957			Počet přistěhovalých v roce 1958		
	Celkem	z toho dělníků a příslušníků jejich rodin		Celkem	z toho dělníků a příslušníků jejich rodin	
		abs.	v %		abs.	v %
Ostrava	6 680	3 320	49,4	6 393	3 507	54,8
Havířov	1 798	1 101	61,2	2 081	1 278	61,4
Karviná	1 002	738	73,6	989	728	73,6
Orlová	277	172	62,1	133	82	61,6
Petřvald	147	85	57,8	150	110	73,3
Český Těšín	121	41	33,8	138	34	24,6
Třinec	184	101	54,8	177	116	65,5
Frýdek-Místek	428	213	49,7	532	277	52,0
Celkem	10 637	5 771	54,2	10 593	6 132	57,8

čítáme-li ještě stěhování ze tří zbývajících okresů, vzroste toto číslo na 50. U karvinského okresu je tento ukazatel obdobně 14 a 32, u českotěšínského 9 a 21 a u frýdecko-místeckého 9 a 25. To jen ukazuje, nakolik intenzivní je stěhování obyvatelstva mezi těmito čtyřmi sousedními okresy (10 497 obyvatel v obou letech dohromady). V jejich rámci jsou okresy Ostrava-město a Ostrava-okolí okresy imigračními, neboť přijímají obyvatelstvo ze všech tří zbývajících, především karvinského a okres karvinský okresem emigračním, odkud se obyvatelstvo stěhuje do všech tří ostatních okresů, hlavně ostravského. To lze snadno vysvětlit rozsáhlou bytovou výstavbou v Porubě a Havířově, kam se stěhují pracující z celého Ostravska, především však karvinští horníci z oblastí devastovaných těžbou. Větší výměna obyvatelstva je také mezi okresy Karviná a Český Těšín ve prospěch Českého Těšína a mezi okresy Český Těšín a Frýdek-Místek ve prospěch Frýdku-Místku.

Stěhování mezi okresy Ostravska v letech 1957 a 1958
(V závorce počet průmyslových dělníků a příslušníků jejich rodin)

okres vystěho- vání	okres přistěho- vání	Ostrava	Karviná	Český Těšín	Frýdek-Místek
Ostrava	—	—	1433 (333)	381 (65)	759 (337)
Karviná	4356 (1587)	—	—	647 (280)	150 (42)
Český Těšín	740 (323)	—	488 (253)	—	260 (105)
Frýdek-Místek	973 (434)	—	125 (37)	185 (79)	—

Také uvnitř jednotlivých okresů je obyvatelstvo velmi pohyblivé. V období 1957—1958 se jen v ostravském okrese vyměnilo stěhováním mezi okresním městem a venkovem téměř 5500 obyvatel, což je v ročním průměru asi 9,5 %. Přitom stěhování mezi obcemi tohoto okresu je ještě větší. Pouze v místeckém okrese roste okresní město stěhováním z venkova. I když Český Těšín má také

přírůstek obyvatelstva stěhováním z vlastního okresu, je zde ještě další migrační středisko — průmyslový Třinec, kde výměna obyvatelstva stěhováním je intenzivnější než u Českého Těšína. Typickými vystěhovaleckými městy jsou v našem dvouletém průměru města Petřvald a Orlová. Silná migrační přitažlivost Havířova má jistě nemalý podíl na tom, že také Ostrava je v rámci svého okresu městem vystěhovaleckým. U Havířova je však, proti očekávání, nejen vysoké přistěhovalectví, ale také vystěhovalectví, hlavně do Ostravy a jejího okolí, které je u tohoto nového moderního města těžko vysvětlitelné. U Karviné je situace složitější; poměr počtu přistěhovaných a vystěhovaných byl v roce 1958 právě obrácený nežli v roce 1957. Patrně je to tím, že město Karviná spojuje jednak území poddolovaná, odkud se obyvatelstvo vystěhovává, jednak nové obytné čtvrtě, kam se stěhuje.

II.

Kromě trvalého přistěhovalectví projevuje se vliv ostravské průmyslové oblasti na její nejbližší okolí také ve velkém počtu dojíždějících každodenně nebo týdně do zaměstnání. Velká intenzita dojíždění do zaměstnání je typická pro všechny průmyslové oblasti Československa. Na Ostravsku je jeho velký rozsah ještě znásoben tím, že obyvatelstvo dává přednost bydlení ve zdravějším prostředí mimo města ostravsko-karvinského revíru. Stále se zdokonalující síť dopravních spojů všeho druhu tuto tendenci jen podporuje.

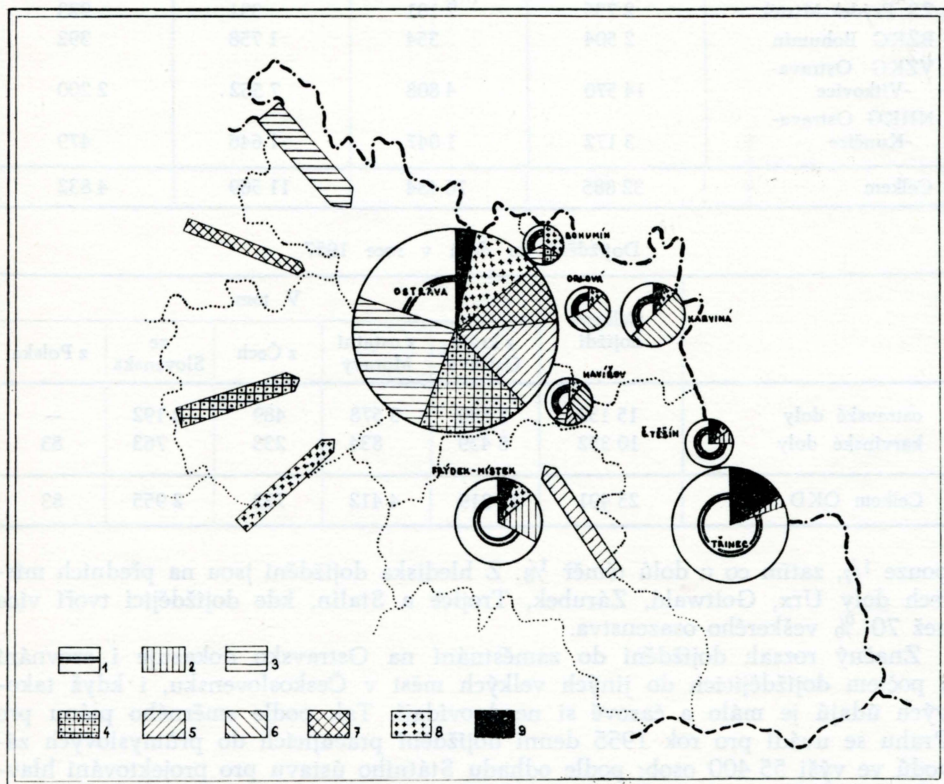
Dojíždění do zaměstnání do velkých měst na Ostravsku

Město	Celkem dojíždí	V tom z okresů									
		Ostrava a Karviná	Český Těšín	Frýdek Místek	Hlučín	Bílovec	Opava	Nový Jičín	Frenštát p. R.	Jiné okresy Ostr. kraje	Jiné kraje
Ostrava	30 212	6 637	471	3 968	7 308	5 526	2 754	1 630	1 041	189	688
Havířov	1 732	689	591	116	112	83	41	30	16	2	52
Bohumín	1 172	322	17	143	264	200	100	59	38	4	25
Karviná	2 740	1 062	1 420	137	4	1	—	10	1	2	103
Orlová	1 361	442	779	75	3	—	—	6	—	—	56
Český Těšín	1 690	213	1 241	60	1	—	—	3	5	—	167
Třinec	9 976	216	8 304	70	—	—	—	—	1	—	1 385
Frýdek-Místek	5 574	1 155	205	3 720	2	—	—	18	468	—	6
Celkem	54 457	10 736	13 028	8 289	7 694	5 810	2 895	1 756	1 570	197	2 482

O denním, popř. týdenním dojíždění do zaměstnání na Ostravsko nebyl k dispozici původní sčítací materiál, nýbrž jen hotová statistická data, a to dvojího druhu: část se vztahovala na veškeré dojíždění do práce do velkých měst na Ostravsku podle pásem tohoto dojíždění, část dokumentovala dojíždění do dvou hlavních průmyslových odvětví, jednak podle východiska migrací, ale jen v rámci krajů, popř. bývalých zemí, jednak podle migračního cíle, a to v rámci podniků. Obojí data zjišťovala stav ke konci roku 1957 a začátkem roku 1958.

Do měst Ostravska dojíždělo ve sledovaném období denně resp. týdně více než 54 000 pracujících. Daleko největším střediskem dojíždění je, jak ukazuje mapka, město Ostrava. Dojíždění do Ostravy je z hlediska místa, odkud pracující dojíždějí, charakteristické svou pestrou strukturou, velkým podílem dojíždějících

ze všech okresů sousedních, ale také z oblastí vzdálenějších. Naopak do průmyslových závodů Českého Těšina, Frýdku-Místku, především však Třince dojíždějí pracující hlavně z vlastních okresů. U Třince pak zasluhuje pozornosti také velký podíl dojíždějících z míst mimo Ostravský kraj; zde se projevuje výhodné dopravní spojení Třince se severozápadními oblastmi bývalého Žilinského kraje.

Dojíždění do práce do velkých měst na Ostravsku. Dojíždění z okresu 1 — vlastního; 2 — ostravského a karvinského; 3 — hluchinského; 4 — bíloveckého; 5 — frýdecko-místeckého; 6 — českotěšínského; 7 — opavského; 8 — z ostatních okresů Ostravského kraje; 9 — z jiných okresů. Šipky znázorňují největší dojíždění.

Počet dojíždějících do dolů a hutí (téměř 58 500 pracujících) převyšuje celkový počet dojíždějících do měst. Rozdíl způsobuje dojíždění do dolů, rozkládajících se mimo katastry velkých měst. Co do počtu dojíždějících zaujímají první místo hutě. Do pěti hlavních hutnických závodů Ostravska dojíždí téměř 50 % všech jejich zaměstnanců. Zvláště Třinec se vyznačuje vysokým procentem dojíždějících (téměř 65 %). Poměrně malý počet dojíždějících do VŽKG a NHKG jistě souvisí s tím, že tyto závody jsou přímo na území města Ostravy.

Z celkového počtu pracujících v ostravsko-karvinských dolech dojíždí rovněž asi 50 %, při čemž na ostravských šachtách je po srovnání s karvinskými podíl dojíždějících o něco vyšší, asi 55 %. Rádus dojíždění je však u dolů daleko větší než u hutí, kde podíl dojíždějících z míst mimo Ostravský kraj tvoří

Dojždění do hutí v roce 1957

Závod	Celkem dojždí	V tom		
		z vlastního okresu	z kraje Ostrava	Odjinud
TŽVŘSR Třinec	9 904	8 094	272	1 538
ŽS Frýdek-Místek	2 735	2 181	331	223
BŽKG Bohumín	2 504	354	1 758	392
VŽKG Ostrava- -Vítkovice	14 570	4 808	7 562	2 200
NHKG Ostrava- -Kunčice	3 172	1 047	1 646	479
Celkem	32 885	16 484	11 569	4 832

Dojždění do dolů v roce 1957

	Celkem dojždí	V tom				
		z kraje Ostrava	z ostatní Moravy	z Čech	ze Slovenska	z Polska
ostravské doly	15 139	8 880	3 578	489	2 192	—
karvinské doly	10 352	8 439	834	233	763	83
Celkem OKD	25 491	17 319	4 412	722	2 955	83

pouze $\frac{1}{7}$, zatím co u dolů téměř $\frac{1}{3}$. Z hlediska dojždění jsou na předních místech doly Urx, Gottwald, Zárubek, Trojice a Stalin, kde dojždějí tvoří více než 70 % veškerého osazenstva.

Značný rozsah dojždění do zaměstnání na Ostravsko dokazuje i srovnání s počtem dojždějících do jiných velkých měst v Československu, i když takových údajů je málo a časově si neodpovídají. Tak podle směrného plánu pro Prahu se uvádí pro rok 1955 denní dojždění pracujících do průmyslových závodů ve výši 55 400 osob; podle odhadu Státního ústavu pro projektování hlavního města Prahy dojždělo v roce 1957 do Prahy asi 75 000 osob do zaměstnání vůbec. J. Mrkos uvádí v roce 1948 přes 30 000 dojždějících do města Ostravy a pro Bratislavu uvádí A. Šima v roce 1958 denní dojždění do zaměstnání jen po železnici číslem 39 000 osob.

Shrnutím výsledků zjistíme, že migrační mobilita obyvatel ve čtyřech jmenovaných okresech Ostravska je velmi vysoká. Během roku se zde přistěhovalo k trvalému pobytu průměrně 12 898 obyvatel a 58 376 (a to pouze do dvou hlavních průmyslových odvětví) dojždělo denně, příp. týdně do zaměstnání — celkem tedy bylo v pohybu 71 274 obyvatel, tedy 123 na 1000 obyvatel těchto okresů (pro Prahu v roce 1957 asi 96). Faktická mobilita je však mnohem vyšší, neboť v téže době bylo zaznamenáno velmi mnoho vystěhovalců, jejichž počet pro pozorované okresy v letech 1957—1958 není znám.

Literatura

1. Československá statistika. Nová řada. Svazek 16—19, 22 a 24.
2. FREJKA T.: Vliv migrace na vývoj počtu obyvatelstva krajů v letech 1950—1958. *Demografie*. Praha 1960, 1 : 59—63.

3. HÄUFLER V., KORČÁK J., KRÁL V.: Zeměpis Československa. Praha (NČSAV) 1960. Kap. 9 (p. 222—254), 15 (663—664).
4. HRIBOVÁ B.: Užítí logistické křivky při vývoji města Ostravy. *Slezský sborník*. Opava 1950, 48 : 103—107.
5. CHROBOKOVÁ D.: Ostrovsko-karvinskij kamenouglonij bassejn. *Diplomní práce*. Moskva 1959, 155 p.
6. MRKOS J.: Pohyb obyvatelstva za zaměstnáním do hlavních středisek práce v zemi Moravskoslezské. Brno 1948, 28 p.
7. PIVOVAROV Ju. L.: Někotoryje osoběnosti socialističeskoj rekonstrukcii Ostravskogo rajona Českoslovakii. *Izvestija AN SSSR, serija geografičeskaja*. Moskva 1958, 3 : 71—75.
8. Statistická ročenka republiky Československé. 1957, 1958, 1959.
9. Stěhování do Ostravského kraje. *Demografie*. Praha 1959, 1 : 50—51.
10. SRB VI.: Havířov. *Demografická studie*. *Demografický sborník*. Praha 1959, p 143—163.
11. VOTRUBEC C.: Podíl přirozeného přírůstku a migrace na růstu měst Československa v letech 1954—1958. *Geografický časopis SAV*. Bratislava 1952, 4 : 2 : 111—137.
12. VOTRUBEC C.: Vývoj československých měst v letech 1950—1956. *Sborník ČSSZ*. Praha 1958, 63 : 2 : 137—147.

ПЕРЕСЕЛЕНИЕ И ПОЕЗДКИ НА РАБОТУ В ОСТРАВСКУЮ ПРОМЫШЛЕННУЮ ОБЛАСТЬ В 1957—1958 ГГ.

Для того, чтобы сделать Остравскую область после 1945 г. действительной промышленной базой чехословацкого хозяйства, необходимо было, наряду с другими мероприятиями, решить также вопрос рабочей силы, прежде всего в ведущих отраслях. Добровольная временная помощь рабочих могла выручить лишь на короткое время и скоро появилась необходимость организованного переселения в остравскую промышленную область населения из других областей.

К 1957—58 гг., рассматриваемым в работе, приняло переселение в бывшие административные районы Острава-город, Острава-окрестности, Карвина, Ч. Тешин и Фридек-Мистек значительные размеры и стало повидимому довольно постоянным, хотя небольшой двухлетний срок не позволяет сделать окончательные правильные выводы о миграционных движениях населения в этой области. Переселение на постоянное жительство в остравскую промышленную область в 1957 г. и 1958 г. было настолько сходным, причем не только что касается общего числа переселенцев, но также в отношении профессиональной структуры переселяющегося населения, что есть основания предполагать, что оно типично для срока более длительного.

В течение 1957—58 гг. переселилось в указанные административные районы всего 25 795 человек, в 1957 г. на 193 чел. больше, чем в 1958 г.; это обеспечило Остравской области самый большой миграционный прирост населения. Замечательным является то обстоятельство, что переселение в остравскую промышленную область происходило действительно из всех бывших административных районов страны. Основная доля приходилась на соседние моравские области и ряд районов словацких, хозяйство которых только лишь развивается. 55 % из общего числа переселенных составляли рабочие и члены их семей; в случае Словакии эта доля превышала 60 %. Более чем 80 % переселенных осело в городах с населением свыше 10 тыс. жителей, из них $\frac{2}{3}$ непосредственно в городе Остраве, значительная часть в Гавиржове а также Карвине.

Большое миграционное передвижение населения имело место также в пределах остравской промышленной области, между отдельными административными районами, причем наблюдалась общая тенденция миграционного убытка населения районов Ч. Тешин и Фридек-Мистек в пользу более промышленных районов остравских и карвинского. Население перемещалось также в пределах отдельных административных районов; особенно интересно было это движение в бывших остравских районах, где из-за нового Гавиржова город Острава испытывал в пределах своего района миграционный убыток.

Влияние остравской промышленной области на соседние районы проявлялось также и в большой интенсивности периодического движения населения за работой. Эти ежедневные, иногда еженедельные поездки распространялись далеко за пределы бывшей Остравской области и достигали — только в двух ведущих промышленных отраслях — почти 60 тыс. человек.

Миграционная подвижность населения в остравской промышленной области, следовательно, чрезвычайно большая, особенно если учесть еще то население, которое из Остравской области выселяется.